

Warszawa, 23 maja 2022 r.

DLPK-I.0512.31.2021

**Pan**  
**Bartosz Pilitowski**  
**Prezes Zarządu**  
**Fundacji Court Watch Polska**

*Szanowny Panie Prezesie,*

w nawiązaniu do pisma z dnia 15 września 2021 r. z prośbą o podjęcie przez Radę Ministrów inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany uregulowań dotyczących tymczasowych aresztowań uprzejmie przedstawiam, co następuje.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości propozycja uzupełnienia katalogu środków zapobiegawczych w postępowaniu karnym o areszt domowy z zastosowaniem dozoru elektronicznego (SDE) nie zasługuje na uwzględnienie. Nie wydaje się bowiem trafna teza, że taki środek zapobiegawczy w sposób efektywny zabezpieczałby przed ewentualną ucieczką i utrudniałby mataczenie podejrzanego w postępowaniu karnym. Wręcz przeciwnie – tzw. areszt domowy nie uniemożliwi mataczenia w sprawie, jak również nie uniemożliwi popełnienia innego ciężkiego przestępstwa. Dla przykładu, nie jest możliwe pozbawienie skazanego korzystania z Internetu, telefonu oraz kontaktu osobistego z innymi osobami, a w ten sposób może dochodzić np. do wpływania na zeznania świadków lub pokrzywdzonego. W ten sposób podejrzanym może również popełnić ciężkie przestępstwo np. przeciwko życiu, zdrowiu, wolności w formie podżegania, pomocnictwa, sprawstwa kierowniczego lub polecającego, jak również inne ciężkie przestępstwo (np. związane z obrotem środkami odurzającymi lub kierowaniem zorganizowaną grupą przestępczą) nawet w formie sprawstwa bezpośredniego.

Prawidłowy tok postępowania w tych aspektach może zapewnić wyłącznie tymczasowe aresztowanie jako środek zapobiegawczy o charakterze izolacyjnym.

Drugim mankamentem przedstawionej propozycji jest fakt, że stosowanie aresztu domowego byłoby uzależnione od dostępności środków technicznych stosowanych w ramach Systemu Dozoru Elektronicznego (SDE) w danym momencie. Podkreślić należy, że SDE nie

jest systemem Nielimitowanym pod względem liczby osób nim objętych. Przeciwnie – pojemność systemu jest ograniczona liczbowo, co oznacza, że możliwość jego wykorzystania ogranicza się do określonej (stałej) liczby osób. Zaznaczyć należy również, że w obecnym stanie prawnym SDE dedykowany jest w pierwszej kolejności do wykonywania kary pozbawienia wolności i w takim celu został stworzony. Wykorzystanie systemu dla potrzeb nowej instytucji, ze względu na powołaną wyżej ograniczoność systemu, musiałoby łączyć się z ograniczeniem wykorzystywania SDE do wykonywania kary pozbawienia wolności. Stosowanie proponowanego środka zapobiegawczego byłoby również uzależnione od istnienia niezbędnych warunków technicznych i organizacyjnych po stronie podejrzanego, np. zależnie od tego, czy podejrzany posiada lokal mieszkalny, a osoby z nim zamieszkujące zgodzą się na instalację urządzeń zapewniających stosowanie tego środka. W konsekwencji powyższego mogłoby dochodzić do nierównego traktowania podejrzanych, gdyż tylko wobec niektórych byłaby możliwość zastosowania proponowanego środka, a wobec innych nie. Ta okoliczność powodowałaby brak równości wobec prawa, co narażałoby taką instytucję na zarzut niekonstytucyjności.

Negatywnie należy ocenić również propozycję zmiany nazwy środka zapobiegawczego tymczasowego aresztowania na „odizolowanie zapobiegawcze”, za czym miałyby przemawiać fakt, że środek ten jest mylony w świadomości społecznej z karą aresztu, której orzeczenie oznacza przesądzenie o winie i w konsekwencji tego narasta błędne przekonanie, że zastosowanie tego dolegliwego środka zapobiegawczego jest właściwą reakcją na samo przestępstwo, choć nie taki jest jego cel i funkcja.

W tym kontekście podkreślić jednak należy, że pojęcie tymczasowego aresztowania jako środka zapobiegawczego jest ugruntowane w języku prawnym, prawniczym oraz powszechnym. Już Kodeks postępowania karnego z 1928 r. stanowił o tymczasowym aresztowaniu jako środku mającym na celu „zapobieganie uchylania się od sądu”. Identyczną nomenklaturą na określenie tego środka zapobiegawczego posługiwał się też Kodeks postępowania karnego z 1969 r. Ponadto taka nazwa powszechnie stosowana jest w innych krajach na świecie i jej znaczenie zostało ugruntowane w świadomości społecznej prawidłowo. Dookreślenie pojęcia „aresztowanie” przymiotnikiem „tymczasowe” powoduje, że nie sposób uznawać takiego środka za karę, o której mowa np. w Kodeksie wykroczeń (kara aresztu). Fakt, że niektóre osoby mogą utożsamiać tymczasowe aresztowanie ze stwierdzeniem winy stanowi przykład aberracji, która nie powinna powodować zmian legislacyjnych w kierunku proponowanym w przedmiotowej petycji.

Z drugiej strony uwzględnienie przedmiotowego postulatu, tj. zmiany nazwy tego środka na „odizolowanie zapobiegawcze” spowodowałby, że środek ten w odbiorze społecznym mógłby być mylony np. ze środkiem zabezpieczającym w postaci umieszczenia sprawcy czynu zabronionego w zakładzie psychiatrycznym. Ponadto proponowane określenie nie oddawałoby w wystarczającym stopniu jego wyjątkowości oraz stopnia ingerencji w prawa człowieka, tj. tego, że podejrzany zostaje umieszczony w areszcie śledczym, sugerując, że jest to tylko bliżej niedookreślona izolacja, a więc może to być izolacja np. w domu. W związku z powyższym nie jest uzasadniona proponowana zmiana nazwy przedmiotowego środka zapobiegawczego.

Nie wydaje się również zasadna propozycja wprowadzenia trybu orzekania z urzędu zryczałtowanego odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie, w którym „wysokość obligatoryjnego odszkodowania powinna być ustalona w wysokości ułamka średniej krajowej, przy jednoczesnym pozostawieniu możliwości ubiegania się w postępowaniu sądowym także o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie”. Takie rozwiązanie normatywne doprowadziłoby bowiem do obniżenia wysokości mogącego zostać zasądzanego odszkodowania, gdyż proponowane odszkodowanie w zryczałtowanej wysokości w znacznej części stanów faktycznych nie stanowiłoby pełnej kompensaty za poniesioną szkodę, a niewątpliwie niesłusznie tymczasowo aresztowany nie mógłby dochodzić jej w pełnej wysokości, jako że w petycji proponuje się, aby mógł dochodzić w pełnej wysokości wyłącznie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Należy podkreślić, że zasądzenie odszkodowania lub zadośćuczynienia za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie nie ma charakteru fakultatywnego, lecz obligatoryjny, gdyż sąd jest zobowiązany je zasądzić w przypadku zgłoszenia takiego żądania przez oskarżonego i wypełnienia ustawowych przesłanek warunkujących jego zasądzenie.

W doktrynie powszechnie przyjmuje się, że roszczenia z rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego mają charakter roszczeń cywilnych, a tylko dochodzone są one w procesie karnym, choć przy posiłkowym stosowaniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (por. P. Cioch, Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niesłusznego skazania, Warszawa 2007, s. 88–89). Niektórzy autorzy wskazują nawet, że postępowanie o odszkodowanie za niesłuszne skazanie jest swoistym postępowaniem cywilnym toczącym się przed sądem karnym (S. Stachowiak, Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie w kodeksie postępowania karnego, Prokuratura i Prawo 1999, nr 1, s. 61). Nie ulega więc wątpliwości, że dochodzenie takich roszczeń powinno być uwarunkowane występowaniem z inicjatywą przez osobę uprawnioną, w szczególności

w przypadku śmierci oskarżonego (art. 556 k.p.k.), gdyż musi wtedy udowodnić, że utracił np. należne mu od uprawnionego z mocy ustawy utrzymanie. Jeżeli ww. zryczałtowane odszkodowanie byłoby zasądzone z urzędu, a nie na żądanie osoby uprawnionej, mogłoby to prowadzić do komplikacji systemowych, np. w wyniku śmierci oskarżonego, kiedy sąd mógłby mieć trudność z ustaleniem osoby uprawnionej, jeżeli nie musiałaby ona występować z żądaniem (art. 556 k.p.k.).

Ponadto wprowadzenie przepisu o zasądzeniu przedmiotowego odszkodowania w zryczałtowanej wysokości z urzędu doprowadzi w zasadzie do konieczności badania przez sąd każdego przypadku zastosowania tymczasowego aresztowania, a więc inicjowania postępowania, o którym mowa w rozdziale 58 k.p.k., co stanowić będzie znaczące obciążenie dla sądów, które będą zobligowane dokonywać czynności zbędnych i nieuzasadnionych procesowo. Dlatego ustawodawca przewiduje dochodzenie przedmiotowych roszczeń na żądanie osoby uprawnionej, co ma na celu ograniczenie konieczności badania przez sąd przypadków, w których nawet w opinii osoby tymczasowo aresztowanej nie doszło do realizacji przesłanek do zasądzenia odszkodowania lub zadośćuczynienia.

Wskazać przy tym należy, że wprowadzenie dochodzenia przedmiotowych roszczeń w trybie k.p.k. stanowi znaczne ułatwienie dla osoby uprawnionej w porównaniu do trybu przewidzianego przez przepisy k.p.c. Przedmiotowe roszczenie ma jednak charakter cywilnoprawny, a więc powinno być dochodzone na żądanie osoby uprawnionej, co jest zasadą w prawie cywilnym.

Jednocześnie serdecznie przepraszam za zwłokę w udzieleniu odpowiedzi, spowodowaną zmianami organizacyjnymi i kadrowymi w Ministerstwie Sprawiedliwości.

*Z poważaniem*

Rafał Kierzyńska

Dyrektor

Departament Legislacyjny Prawa Karnego

/podpisano elektronicznie/

Potwierdzam zgodność kopii z dokumentem elektronicznym:

|                         |                                                          |
|-------------------------|----------------------------------------------------------|
| Identyfikator dokumentu | 2550185.7273175.4886499                                  |
| Nazwa dokumentu         | DLPK odp. do Court Watch.pdf                             |
| Tytuł dokumentu         | DLPK odp. do Court Watch                                 |
| Sygnatura dokumentu     | DLPK-I.0512.31.2021                                      |
| Data dokumentu          | 2022-05-23 10:46:20                                      |
| Skrót dokumentu         | BAB2CF4B973DC2A7010E36E157600D433DECB5<br>F1             |
| Wersja dokumentu        | 1.3                                                      |
| Data podpisu            | 2022-05-23                                               |
| Podpisane przez         | Rafał Krzysztof Kierzynka Dyrektor                       |
| Rodzaj certyfikatu      | Certyfikat kwalifikowany podpisu<br>elektronicznego      |
|                         | EZD 3.104.37.37.17035                                    |
| Data wydruku:           | 2022-05-23 11:00:32                                      |
| Autor wydruku:          | Sokołowska Bogumiła w zastępstwie za Sekretariat DLPK-I. |